

A KÖNYV *melléklete*

Egyes könyvismertetések után kis bibliográfiákat közlünk. Ezekben felsoroljuk a szerző egyéb műveit, vagy ugyanazzal a témával foglalkozó más könyveket. A könyvtárosok e kis bibliográfiák segítségével ajánlhatnak műveket azok részére, akik a tárggyal alaposabban kívánják megismerkedni, vagy hasonló témájú könyveket szeretnének olvasni. A kis bibliográfiákat Bélyey Pál állította össze.

POLITIKAI MŰVEK

A POLITIKAI GAZDASÁGTAN TANKÖNYVE

Szikra

A politikai gazdaságtan nagy érdeklődéssel várt tankönyve első részében a kapitalizmus előtti termelési módokat tárgyalja, ismerteti az ősközösségi, a rabszolgotartó és a feudális rend termelési módjának kialakulását, fejlődését és hanyatlását. Ezután áttér a tőkés termelési módra, amelyet két részletben ismertet: a monopólium előtti kapitalizmus és a monopolkapitalizmus vagy imperializmus szakaszára bontva. Az első szakaszban foglalkozik a tankönyv az egyszerű tőkés kooperációval, a manufaktúrával és a kapitalizmus gépi időszakával; megmagyarázza a kor legfontosabb gazdasági kategóriáit, a tőkét, az értéktöbbletet, a kapitalizmus gazdasági alaptörvényét, a munkabért, a tőkefelhalmozást, a proletariátus elnyomódását, a tőke körforgását és megtérülését, az átlagprofitot és a termelési árakat, a kereskedelmet, hitelt és pénzforgalmat, a földjáraadékat, a nemzeti tőkét, megvilágítja a társadalmi tőke újratermelésének folyamatát és a gazdasági válságok alapját, jellegét stb.

A monopolkapitalizmus szakaszát boncolva a tankönyv ismerteti e szakasz jellemző vonásait, gazdasági alaptörvényét, és külön foglalkozik az imperializmus gyarmati rendszerével. Ezután ismerteti a kapitalizmus általános válságának jellemzőit, e válság elmélyülésének folyamatát a második világháború után.

A szocialista termelési mód tárgyalásánál igen szerencsés megoldás, hogy az átmeneti időszak megvilágításánál külön beszél a Szovjetunióról, és külön a népi

demokratikus országokról. Beszél a szocialista iparosításról, a mezőgazdaság kollektivizálásáról, az itt felmerült jobboldali nézetekről, majd rátér a népgazdaság szocialista rendszerének ismertetésére. Tárgyalja a szocializmus anyagi termelési bázisát, a szocializmus tulajdonviszonyait, gazdasági alaptörvényét, a népgazdaság tervszerű, arányos fejlődésének törvényét, a társadalmi munka jellegét, az árutermelést, az értéktörvény és a pénz szerepét, a munkabér sajátosságait, az önálló elszámolást és rentabilitást, az önköltség és az ár kérdését, a szocialista mezőgazdasági rendszert, az áruforgalom kérdését, a nemzeti jövedelmet, költségvetést, hitelt, a szocialista újratermelést, a fokozatos átmenetet a kommunizmusba.

Az utolsó szakaszban a tankönyv az európai népi demokratikus országokkal, a Kínai Népköztársasággal, a szocialista tábor országainak gazdasági együttműködésével foglalkozik.

E tankönyv elengedhetetlen segédkönyve a szakembereknek, a közgazdászoknak, a párt-, az állami és a gazdasági funkcionáriusoknak, a népnevelőknek és mindenkinek, aki érdeklődik a politikai gazdaságtan kérdései iránt.

Sok új probléma megoldásával találkozhatunk e könyv tanulmányozása közben, rengeteg gazdasági törvény és gazdasági kategória meghatározását ismerjük meg.

A könyv fegyvert ad a kezünkbe a párt politikájáért folyó harcban, segít mindennapos feladataink megoldásában. Igen fontos e könyv a dolgozók világnézeti nevelése szempontjából is, hiszen világosan látjuk belőle, hogy a társadalom fejlődése törvényszerű folyamat, s a szocializmusnak elkerülhetetlenül diadalmas-kodnia kell a kapitalizmus fölött. (S. M.)

Sztálin I. V.: A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban. Bp. 1952, Szikra. 95 old.

Szikra

A magyar munkásmozgalom 44 régi harcosának visszaemlékezéseit tartalmazza ez a kötet, s lapjairól az olvasó elé tárul a küzdelmes múlt, a hősi harcok egy-egy kiemelkedő állomása, kezdve a kilencvenes évek viharos erejű szegényparaszt-mozgalmaiktól a második világháború idején a német fasiszta megszállók ellen vívott partizánharcokig. Nem »történelmi« kiadvány ez a könyv a szó szoros értelmében. Szemtanúk, a harcokban résztvevő munkások és parasztlak visszaemlékezései ezek, átítatva a személyes élmény hatásával. S éppen ezért hitelesek, árasztják magukból a kor levegőjét, hangulatát, feszültségét a maguk egyszerűségében is. — Ami egységbe fogja a szerteágazó, a munkásmozgalom, majd a kommunista párt sokrétű tevékenységének egy-egy mozaikját, az a munkások és parasztlak meggyőződése, hite az áldozatos harcok végső győzelmében.

Az első írások az első világháború előtti munkásmozgalom egy-egy kiemelkedő eseményéhez kapcsolódnak, mint pl. az 1893-as nagy pécsvidéki bányásztrájk, a Szántó-Kovács János vezette hódmezővásárhelyi paraszttendülés. *Petrovszky Pál* a Leninnel, 1908-ban történt párizsi találkozását írja le. Az egyik szemináriumszerű összejövetelen találkozott Leninnel, aki — mint írja — »olyan közvetlenül beszélt velem, mintha régi jó ismerősök lettünk volna.« Rendkívül megható Szaton Rezső visszaemlékezése az 1912 május 23-i »vérvörös csütörtök« eseményeire. Tagja volt annak a századnak, melyet a tüntető tömeg ellen felvonultattak. A század megtagadta a parancsot, s nem lőtt a tüntetőkre, akik ezt látva »áttörték a kardont, hozzánk rohantak, öleltek, csókoltak minket«.

A visszaemlékezések jelentős része a Magyar Tanácsköztársaság eseményeivel, hősi küzdelmeivel kapcsolatos. A kommunista párt megalakulása, a Tanácsköztársaság kikiáltása, tevékenysége, Lenin és a bolsevik párt segítsége a fiatal munkáshatalomnak, harc a betörő imperialista-csatlós csapatok ellen és még sok más mozzanat került közelebb az olvasóhoz a személyes visszaemlékezések révén.

Az ellenforradalmi Horthy-rendszer idején végzett illegális pártmunkáról, a tőkés—nagybirtokos uralkodó osztály hatalmának megdöntéséért vívott harcról szól a kötet legtöbb írása. *Szántó Zoltán* a sopronkőhidai fegyházban le-

zajlott éhségstrájkot, *Réti László* az ifjúmunkásmozgalomban végzett munkája egy részletét, *Kelen Béla* az 1930. szept. 1-i tüntetést írja le. Felelevenednek az illegálisan végzett munka-sajátos módszerei *Máté György* és *Gergely Miklós* írásaiban, a börtönélmények *Weil Emil*, és az áruló szociáldemokrata vezetők elleni harc *Szerémi Borbála* visszaemlékezéseiben.

A kötet utolsó darabjai a magyar partizánharcokról szólnak: a diósgyőri, a budapesti és az újpesti partizánharcokban résztvevő elvtársak gazdagítják saját élményeik leírásával a magyar partizánmozgalomra vonatkozó ismereteket. (I. B.)

Nemes Dezső: Az Általános Munkásegylet története 1868—1873-ig. Bp. 1952, Szikra, 283 old., 16 t.

A Magyar Tanácsköztársaság, 1919. Kiad. a Magyar Munkásmozgalmi Intézet. Bp. 1949, Szikra, 351 old.

SZÉPIRODALMI MŰVEK

Móricz Zsigmond

KERÉK FERKÓ

Szépirodalmi Könyvkiadó

Móricz Zsigmond halála óta most jelent meg először új kiadásban *Kerek Ferkó* című regénye. 1912 nyarán írta Móricz ezt a regényt. Ekkor már túl volt az első nagy írói sikereken, élete egészében kiegyensúlyozott, gondtalan ezekben a hónapokban, mikor a *Kerek Ferkó*t írja. Ez a derűs nyugalom, amely aztán később talán sosem tér már vissza Móricz életében, ilyen rövid hónapokra sem, megérződik a regény hangulatán, vidám megoldással végződő, egyébként nem különösebben igényes meséjén. Egy házasság létrejöttének története áll a regény cselekményének középpontjában. A történet azzal indul, hogy Kunkerekegyházán a gazdag földesúr kitagadja költelező, dorbézoló fiát, *Kerek Ferkó*t a vagyonából, és a fiú erre úgy válaszol, hogy nyomban megkéri a polgármester (afféle kunkerekegyházi, félig még paraszt-polgármester) Pesten nevelkedett, érettségizett lányát, *Kotzog Mariskát*. Még eddig nem is látták egymást, csak a lányhoz jutott el a mulatozó-cigányozó *Kerek Ferkó* szilaj híre, kicsit megszépítve, megnövelve. A fiatalok a furcsa — és sikertelen — lánykérő után kerülnek szemtől-szembe egymással. Egy pillanat alatt egymásba szeretnek, de az igazi bonyodalom mégis csak most kezdődik.

Kotzog Mariska modern elveket szívott magába a pesti iskolákban. Felvilágosult, modern nő szeretne lenni, aki nemcsak hallott a divatos női emancipációról, a nők egyenjogúságáról, de valójában ő is így érez és gondolkozik. Kerek Ferkó meg hiába járt külföldi egyetemeket, lényegében a földbirtokos apák gondolkozását, idejétnúlt enkölcsét és romantikáját örökölte: lóháton akarja megszökötetni a lányt. A regény végére aztán minden bonyodalom megoldódik. De sajnos, inkább kívülről, sőt kissé már operettszerűen, nem a figurák jelleméből, a cselekmény logikájából következően. A Kerek Ferkó egészében nem tartozik Móricz felszabadító erejű, gáttörő műveihez. Mennyivel remekebb például a szintén 1912-ből való *Isten háta mögött!* De a regényt néhány nagszerűen megírt részlete mégis felejthetlenné teszi, például Kerek Ferkó duhaj mulatozása a városi vendéglőben, vagy Kotzogék házibálja. E tömény atmoszférájú, fojtó levegőjű lapok már a húszas évek nagy dzsentri tárgyú regényeit: az *Úri murit*, a *Kivilágos kivirradtigot* ígérik, és a főhős, Kerek Ferkó magában hordja már azokat a mérgeket, amelyek majd később az elbuzó Móricz-hősök tragédiáját okozzák. Az a felismerés, hogy a nép, a társadalom alján élők világa egy külön világ, amelynek más a gondolkozásmódja, enkölcsé, művészete, szintén megtalálható már a Kerek Ferkóban — bár itt még csak etnográfikus betét formájában — és az a felismerés érlel majd meg olyan remekműveket, mint a *Barbárok*, vagy az első *Rózsa Sándor*-kötet. (*Vargha Kálmán*)

Móricz Zsigmond: Betyár. Regény. (Sajtó alá rend. Szász Imre. 4. kiad.) Bp. 1953, Szépirod. Kiadó. 227 old., 1 t. (Móricz Zsigmond összegyűjtött művei.)

Móricz Zsigmond: Rózsa Sándor a lovát ugatja. — Rózsa Sándor összevonja a szemöldökét. Regény. Bp. 1954, Szépirod. Kiadó. 523 old.

Tóth Árpád

VÁLOGATOTT VERSEI

Szépirodalmi Könyvkiadó

Tóth Árpád költészete úgy él az emberben, mint a halkan bűgő mélyhegedű hangja, fáradt férfibánat és »egy szebb lét tiszta ormára« szálló elégikus vágy alkonyati muzsikája. Amikor 1905 körül egy-egy debreceni lap, majd a Nyugat is közölni kezdi verseit, a francia dekadens líra távoli visszhangja símul tökéletes zenéjű, mélabús magányt, ősi fényeken révedő álmódozást ringató vessoraiba. De sohasem fut az öncélú parnasszista »mí-

vesség« zátonyára. A költő szenvedő, egy külön világ ábrándját melengető egyéniségéből évről-évre mélyebb és igazabb mondanivalóval telnek meg a versek; nagyszerű, plasztikus képei, hasonlatai, nyelvének régi nagy magyarok ihletét sugárzó ötvös remeklései emberség és magyarság sürgető nagy igényeiről beszélnek. Két versében is Ady Endréhez, a »Messiás-magyar«-hoz fordul, »félénk apostola az én erős uramnak, . . . « Az első világháború alatt megrázó szépségű versekkel fordul a vér és a pusztulás világa ellen. (*Katonasír, Elégia egy rekettyebokorhoz.*) 1919 tavaszán ő írja a forradalmat üdvözlő, »a messzeengő, nagy mcszkvai árba« zúgó legszebb magyar költeményt (*Az új isten*), amelyben a forradalomtól várja, hogy formálja át »sáros bűnös, ócska bolygónk, — Mit elrontott sok régi úri isten.«

Az ellenforradalom éveiben az ember-telenség és a növekvő magány élményét, elhatalmasodó tudóbajának szenvedéseit panaszolja lírája »a férfigondok barna fedélzetén.« Gyönyörű szerelmes versei s a nagyvárosi élet izet, hangjait őrző versek mutatják, hogy a csüggesztő jelenben sem feledi eszményeit. A *Körúti hajnal* utolsó sorában »a Nap... arany csókot dob egy munkáslány kezére«, az *Álarcosan* c. verséből kicsap a remény, hogy »röhögő senkik, balkörmű gazok« után, »jön még ideje szebb zenéknek.« Korai halála az érett, finom egyszerűség korszakába jutott, egyre több társadalmi tartalommal feltöltődő nagy költőt vitt a sirba.

Tóth Árpád válogatott verseinek új kiadásában megtaláljuk a költő minden jelentékeny versét. A válogatás Kardos László jó munkája. (*Pók Lajos*)

Takáts Gyula

AZ EMBEREKHEZ

Szépirodalmi Könyvkiadó

Takáts Gyulát a dunántúli tájak finomlelkű lírikusaként tartjuk számon, akinek költeményeiben a vidéki értelmiség problémái tükröződnek. Hat verskötetettel és két kisregénnyel gazdagította eddig irodalmunkat. Utolsó kötete, a »Se ég, se föld« 1947-ben jelent meg. »Az emberekhez« című új könyve a költő válogatott és új verseit tartalmazza.

Töretlen, felfelé ívelő és mindinkább kiteljesedő Takáts költészete. Amikor pályáját megkezdi — a harmincas évek közepén —, a kor egészségtelen világában is megőrzi a tartalom tisztaságát, a kristályos formákat és elzárkózik a különféle ember- és irodalomellenes áramlatoktól. Feltérképezi a szűkebb hazájá-

nak, szülőföldjének tájait, évszakait, de nem feledkezik meg az emberről: szeretettel beszél a kamászról, a kosárfonóról és a parasztokról. A mindennapi élet mozaikjaiból csodálatos képeket rak össze: »*A vén csárda némán áll a révnél. — A pandurleső nyárfa bólogat, — egy csaplóros fenn a hold az égen — angyalbutykosából jó bort szopogat.*« Másutt így ír: »*Széptájú Somogy! Szívemre nőttél! — S ha lódulok, a lelked visszaránt!*« Nem öncélú ez a tájszeretet: a természetet beépíti eszméi közé, hogy a hazug, reménytelen világban hangot adjon az örömnök és a haza igazi szeretetének. »*Nem féltünk éhség! Erőszak! Vad pokol!*« — kiáltja és így jósolja meg a jövőt: »*Jó még a zászló, mely bölcs rendet teremt.*«

A felszabadulás Takáts költeszetében is mély nyomat hagyott: a szabadság érzése ujjongással tölti meg a költeményeit. »*Eszméből haad szökjön anyag — s valóra váljék már a gondolat!*« — írja az 1945-ös József Attila évfordulóra. Az ezután írott versei erőtlől, boldogságtól duzzadnak és formailag is egyre tökéletesebbé, kiegyensúlyozottabbá válnak.

Vártuk már ezt a könyvet, hazánk szép tájainak dicséretét: fiatal költőinknél ezen a téren valamiféle idegenkedés tapasztalható. (Csanádi Akos)

Takáts Gyula: *Se ég, se föld.* Bp. 1947. Egyetemi-ny. 111 old.

Csavcsavadze

AZ ÖZVEGY

Uj Magyar Könyvkiadó

Csavcsavadze, a XIX. század nagy grúz írója méltán sorolható a kritikai realisták táborába. Az *özvegy* című kötet három elbeszélése a korabeli grúz társadalom művészi tükröződése, mely a cári és a grúz kizsákmányolók kettős igáját viselő grúz parasztok, pásztorok szomorú sorsát vetíti elibénk. A címadó elbeszélés éppen azt példázza drámai sűrítéssel, hogy a szegény és a gazdag között áthidalhatatlan szakadék tátong. A hősi özvegy egyetlen fiának, a szoborszerűen megmintázott szolgalegénymek, Georgijnak szükségszerűen el kell pusztulnia, mert olthatatlan szerelme a hercegkisasszony Keszo iránt egy végzetesen más világ törvényeit sérti. Már-már Móríc Zsigmond Szegényemberek-jére emlékeztető szentenciával mondja ki az egyik szereplő: »Az ő bánatukat és örömeiket más kerítés övezi, mint a mienket. Nincs lehetőségünk arra, hogy találkozzunk.«

Hasonló szellemű *A akasztófánál* című elbeszélés is, amelyben egy városba tévedt együgyű paraszt előtt feldereng az a

felismerés, hogy a bűn útjára tévedtek sorsáért a kapzsi és szeretetlenség társadalom a felelős.

A »*Vajon az ember ilyen?*« című elbeszélés egy, a jólétben elrothadó grúz patópálszerű házaspár sívár, tartalmatlan életét ábrázolja metsző gúnnyal, és a néppel való együttérzés meleg és filozófikus lírájával. A könyv sok érdekes néprajzi anyagot is tartalmaz. (V. B.)

Pratolini

SZEGÉNY SZERELMESEK KRÓNIKÁJA

Uj Magyar Könyvkiadó

Vasco Pratolini az új olasz irodalom egyik legjobb írója és a haladó világ-irodalom büszkesége. Legnépszerűbb regénye a *Szegény szerelmek krónikája*. Érdekessé cselekménye teszi és sajátos szerkezete: nem nagy történelmi tablót fest, hanem egyetlen firenzei utca életét ábrázolja, rövid fejezetekben, hasonlóan a filmforgatókönyvekhez. Ez a módszer lehetővé teszi, hogy az író nyomon kövesse egy kis utca életének minden r z dülését, a húszas évek olasz társadalmában, amikor Mussolini fasiszta csöcseleke vette át az uralmat, nemcsak a politikában, de az emberi együttélésnek olyan hétköznapi formái között is, mint a regénybeli Corno utca lakóinak életében. Pratolini megragadóan emberi, meleg humora nem jelent pártatlanságot: leleplezi a fasiszták aljasságait, a számító, önző kispolgárt a szénkereskedő Nesi személyében, s megmutatja, hogy ebben a kavargó, vergődő társadalomban mi az erő, amely a jövő felé mutat. S mindezt azért tudja tudja hitelsen megrajzolni, mert a jövő hordozóit, a kommunisztákat az élet szerves egységében ábrázolja, mindennapi gondjaikkal, küzdelmeikkel. Corrado, a kovács, Ugo, a piaci árus és Mario, a nyomdász nem emberfeletti hősök, de abban különböznek az utca többi lakójától, hogy a legnehezebb áldozatokat is vállalják, a harcot, a börtönt; ők állnak szemben az előretörő fasiszta áradattal és még Olaszország történelmének e nehéz éveiben is meg tudják szólaltatni a jövő győzelmes seregeinek hangját.

Pratolini könyvét azért is érdemes kézbe venni, mert hírt hoz arról, hogy az irodalom éppúgy, mint a haladó filmművészet, igyekszik megtenni kötelességét Olaszországban. (Illés Jenő)

Germanetto, G.: *Egy borbély emlékiratai.* Bev.: Togliatti Palmiro. (Ford. Györfy Mária—Jankovich Ferenc.) Bp. 1950. Révai. 236 old.

Mint árnyéktól a fény válik el e harminc év költészetében a Horthy-korszak sötétségétől a felszabadulás utáni évek ragyogása, előrepillantó bizakodása. Nagy utat tett meg a művész, az ember egyaránt: hazájában számkivetett költőből a szabad ország dicsőségének hirdetőjévé vált.

Don Quijoteként kezdi a szinte kilátástalannak vélt harcot. Kegyetlen gyermekkori emlékei, ifjúkorának gyűlöletes élményei — a burzsoá állam és jelképei, a turulista diákok hazug Petőfi ünnepélye, szegyéntelen divatrevü — formálja harcossá, kommunista költővé. »...*Ott künn, a város lompos — fonyadt szélein tetten értem én — a tisztaságot. S tudtam már, mi fontos, — kihez szóljon s miről a költemény.*« S hogy így megérett benne hivatásának tudata, mind leplezetlenebbül önti versbe mondanivalóját, kórusaiban (*Kalapács, A vas dala, Sütőmunkások*), utcai képeiben (*Téli reggel, Esti mellékuca, Alkonyat az utcán*) mind világosabb formát talál annak kifejezésére.

A második évtized új problémákat érlel a munkásosztály költője számára: az Európa felett gyülekező viharfelhők, a faszizmus elleni harc feladatát. »*Verd föl az alvókat, fütytyents, kongasd a harangot, — fújjad a lángot! — Ellopják szavainkat, a házat, a friss levegőt, — véd, — véd a világot!*« — írja 1938-ban s ettől kezdve — a felszabadulásig — költészetének alap gondolata, néha kicsit reménytelenül, máskor újból bizakodóan, a haza sorsa feletti aggodalom, a »barna had« elleni harc, a háború borzalmainak lelkiismeret-ébresztő ábrázolása.

Húsz év harcai rányomják bélyegüket a költő felszabadulás utáni költészetére is. A szabad hazá, az épülő ország dalában, mint valami figyelmeztetés vegyülnek bele a múlt emlékei (*Kerékpárkirándulás*) vagy a jelen új veszedelmei. (*Levél Párisba*). Aki végigküzdötte a munkásosztály harcát a szabadságért, most se tette le a fegyvert: »*Az örjögölknek mondjátok nemet, — hogy el ne pusztíthassák a világot!*« (V. P.)

Hollós Korvin Lajos: Torpedó. Elbeszélések. Bp. 1947, Szikra. 142 old.

Hollós Korvin Lajos: Egy királytigris naplója. Bp. 1943, Athenaeum. 75 old.

Hollós Korvin Lajos: Hátsólépcső. Regény. 2. kiad. Bp. 1949, Athenaeum. 400 old.

Hollós Korvin Lajos: A vöröstorony kincse. Regény a kurucvilágról. (Ill. Szecső Tamás. 2. kiad.) Bp. 1955, Ifj. Kiadó. 336 old.

»Megtagodom magamban azt a költőt, ki különbséget tett nép s nép között, ki vak dühében, tévelyegve, olykor ártatlanokat sértett, üldözött.

Megtérek az ösvényre, mit tapostam, az útra, ifjám mit törtem vala; minden népé, az egy emberiségé legyen az én ajkám minden dala.«

— írja Erdélyi József Visszatérés c. versében.

Erdélyi József visszatért az irodalmi életbe, versei megjelenése folyóiratainkban, sok vitát váltott ki. Csipkebokor c. válogatott kötete bizonyítja, hogy helyes volt teret, lehetőséget adni az annak idején rossz útra, faszizta eszmék hirdetésének útjára tévedt, de ma felénk igyekvő költőnek.

A Csipkebokor 35 év költői termésének legjobb verseit fogja össze. Egy vitathatatlan tehetségű költő szől ezekben a versekben lelkesült szeretettel a hazáról, aggdó, együttérző gonddal a szegény-nép sorsáról, szívbernakoló melegséggel anyjáról, apjáról... s az élet felsorolhatatlanul sokféle jelenségéről, színéről, eseményéről.

Stílusát egyszerűség, népies tiszta hangvétel jellemzi, akár a népdalokét. Verseit magyaros formában írja, képei, hasonlatai realisták, mondanivalója érthető, áttetsző, akár a tiszta víz. Ez egyénisége s legnagyobb értéke egyben. A népnek ír s ezért a nép beszédmódját, életszemléletét emeli költői magaslatra. Így könnyen értik azok is, akik ritkán, véletlenül olvasnak csak verset, könnyen talál utat azok szívéhez is, akiknek nem az olvasás a mesterségük. Jó, hogy költői erényei ma már valóban a nép ügyét segítik előbbre. Erre következtethetünk a felszabadulás után született verseiből. (*Pengő, Tanyák, Haladás, Villany*, stb.)

E kötet elősegíti — s reméljük, hogy későbbi versei még inkább — a költő kívánságának megvalósulását:

»En voltam az ifjú költő az új, a népi én valék; remélem, hogy fiára ismer költőre bennem még a nép.«

(Halda Aliz.)

Erdélyi József: Visszatérés. Új versek 1945–1954. Bp. 1954, Szépirod. Kiadó. 122 old.

»Hiszek a népek egybekulcsolódó kezében.« — Ezzel a mondattal lehetne legtömörebben megfogalmazni Gereblyés László új verseskötetének eszmei tartalmát. Akár a magyar tájakat járja, akár külföldi küzdőtársaihoz látogat el — a repülőgépen vagy a versek szárnyán — mindig a béke, a szabadság, a nemzetek közti barátság költő-harcosaként szólal meg.

A kötet három-négy év verses termését tartalmazza. A költőt mindenek előtt a francia ellenállási mozgalomban eltöltött éveinek emlékei, a felszabadult hazában s a külföldön tett útjainak élményei ihletik meg. Ezekből az elemekből szövődik a kötet első s talán legszebb verse, a »Tanúság« is, ez a nagylélegzetű, ihletett himnusz az ellenállási mozgalom hőseihez, a felszabadító szovjet hadsereghez és a békéhez. A baráti Csehszlovákiában tett látogatásának élményeit egy kisebb versgyűjtemény örökíti meg, amelynek legszebb darabjai a »Románc« és egy cseh népi legenda alapján írt vers: »Jarka«.

Hazai utazásai közt kiemelkedő helyet foglal el a »Veszprémi krónika«, amelyet a költő Veszprém városa hősi múltjának szentel. Ehhez a ciklushoz tartozik a hangulatos, kedves »Bem utca« című verse is. »Valamikor régen, »Tsókoló«-nak hitták — Csókolózni jártak ide ifjú szittyák... — Most is megpillantom egy honvéd alakját, — akinek szőke lány díszíti a karját, — olyan édes ajkra hull a lámpa fénye, — tőle Bem apó is biztos csókot kérne.«

A veszprémi verseket a »Találkozás« című versgyűjtemény követi, négy-öt Szigligethez írt költeménnyel, de itt kapott helyet a költő néhány szép szerelmes verse, néhány kedves dala is.

A kötet záró ciklusa, az »Álmatlanul«, egy tolnai, valamint egy szatínvárosi utazás élményeit idézi. A ciklus és egyben a kötet két záróverse: a »Hitvallás« és a címadó »Fölfelé« a költő eszmei mondanivalójának summázása: »És mégis — fölfelé! — mindég csak — fölfelé! — Ó, népem, — fölfelé! (Vámosi Pál)

Gereblyés László: Biztató. Új versek. Hincz Gyula illusztrációival. Bp. 1947, Cserépfalvi. 38 old.

Gereblyés László: Egyenes út. Válogatott versek. 1929—1951. Bp. 1951, Szépirod. Kiadó. 103. old.

Gereblyés László: Henri Martin. Verses színjáték. (Ill. Lackovich Piroksa.) Bp. 1952, Művelt Nép. 48. old. (Színjátszók könyvtára 28—29.)

Az idei könyvnapok gazdag termésében is az egyik legjelentősebb mű Tersánszky J. Jenő új könyve. Az író, aki mögött már több évtizedes munkásság van és akit a múlt üzletes könyvkiadása bizony nem kényeztetett, lelkes olvasói pedig akkor csak az igazi irodalom rajongói-ból toborzódtak, a mai olvasóknak már tömegei jól ismerik, megbecsülik, szeretik. Regényeinek régi és újabb kiadásai közkezen forognak. Ennek az új könyvének az a legfőbb jelentősége, hogy munkásságának legkevésbé ismert, mert a legnehezebben hozzáférhető területét mutatja meg: a novellista Tersánszkyt. Közel 40 elbeszélését tartalmazza ez a jól összeválogatott kötet, amelyek közül az első, »A tavasz napja sütötte« 1910-ben, tehát 45 évvel ezelőtt jelent meg először; a könyv utolsó harmada felszabadulásunk után megjelent írásából válogatott, az ostromról, szabad életünkről szóló elbeszéléseit közli.

A negyedfélszáz oldalas könyvet végigolvasva az író fejlődését is megláthatjuk. Különösen régebbi írásainak a hősei a társadalom peremén mozgó alakok, leggyakrabban az élet gazdag színeivel megfestett kis bányavárosban. Elestek, szinte tehetetlenek az élet küzdelmeiben. Tersánszky azonban nem moralizál, éles realitással csak megmutat mindent, de ezen a megmutatáson átszűrve az író együttérzése hőseivel, az az erkölcsi igazság, amellyel a polgári morál fölött állanak. Ezek közt a legkülönb — kis remekmű — a »Jámbor Óska« című. Máskor meg mesélő kedve ragadja magával az író. Mesél, a tanulság felszűrése nélkül, mégis okulásokat nyújtva a — felnőtteknek. Ilyen a címadó elbeszélés, »A vándor« is. Kicsit fanyar, de mégis magával ragadó, a lélek legmélyéből áradó humor hatja át sok írását és ez az író fejlődésével egyre mélyül. Szép a könyv külső kiállítása is, Csohány Kálmán remek rajzai méltók az írásokhoz.

Simándi Béla

Tersánszky J. Jenő: Sziget a Dunán. Regény. Bp. 1948. Révai. 176 old. (Révai Könyvtár 20.)

Tersánszky J. Jenő: Egy ceruza története. Regény Bp. 1949, Révai. 141 old.

Tersánszky J. Jenő: Egy kézikocsi története. Regény Bp. 1949, Révai. 141 old. (Révai Könyvtár 27.)

Tersánszky J. Jenő: Kakuk Marci. Regény. Bp. 1950, Révai. 1—2. köt.

Tersánszky J. Jenő: Legenda a nyúlpiapkásról. Regény. (Ill. Csohány Kálmán.) Bp. 1955, Szépirod. Kiadó. 199 old. (Olcso Könyvtár 1965—9.)

A századforduló első évtizedének francia társadalmáról ad érdekes, gazdag cselekményű, jól megrajzolt jellemekkel teli körképet ebben a regényében Aragon. Három részre oszlik a regény, az akkori polgári társadalomnak három különböző metszetét mutaiba be oly módon, hogy az események és a szereplők sorsa fogaskerékszerűen egymásba kapcsolódik. Az első rész Diane körül csoportosul, Diane nagyvilági kokott, a férje, Brunel egy nemzetközi fezőr, aki uzorazületeivel egyszer annyira túlfeszíti a húrt, hogy a látszatra adó nagyburzsoázia egy időre kénytelen kivetni őt magából. Diane-nak persze töretlen marad a karrierje, hiszen amíg hivatalosan Brunelné volt, addig is Wisnernek, a nagy autógyárosnak volt a szeretője, s a férj bukása után továbbra is Wisnerrel marad együtt. Tábornokok és bankárok, nagyiparosok, fezőrök és kokottok nagy sokasága vonul fel előttünk. Vérből alak mind, egyik-másikat csupán néhány mondattal, rövid leírással jellemzi az író, s így is egész embert állít elénk. A második rész egy emigráns orosz lány, Catherine Szimonidzé világát ábrázolja. Catherine eredetileg ugyancsak a Diane-ok és Wisnerek társadalmából származik, később azonban rosszabb anyagi körülmények közé kerül. Eles esze, érdeklődő természete mágneses erővel vonzza az egyszerű emberek, a munkásmozgalom felé. A regény legszebb részei azok, amelyek Catherine útkeresését és vívódásait ábrázolják. Két világ közt lebeg ez a fiatal lány: a régít ómaga utálja meg és fordul el tőle, de az új, a munkások világában még nem tud igazán, őszintén otthonos lenni. A regény harmadik része azt mutatja meg, hogyan válik mégis tettekkel részesévé a munkások harcának Catherine. A könyv befejező, csupán néhány oldalas — és leggyengébben sikerült — fejezete Bazelben játszódik, 1912-ben, a szocialisták kongresszusán. Aragon erényei: a találó emberbrázolás, a gazdag meseszöveg, az érzéketlen, tömör stílus és az, hogy mély politikai mondanivalóit regényszerűen, hősei életútjába beágyazva eleveníti meg.

(Barabás Tamás)

Aragon, L.: *Kommunisták*. Regényciklus. (Ford. Gyergyai Albert—Szávai Andor.) 1—5. köt. Bp. 1950—1953. Szépirod. Kiadó.

Aragon, L. *Válogatott versei*. Ford. Békés István, Devecseri Gábor stb. Szerk. és bev. Somlyó György. Bp. 1948. Parnasszus. 223 old.

Aragon, L.: *A kommunista ember*. (Ford. Murányi Kovács Endre. A fordítást átnézte Pákozdy Ferenc.) 2. kiad. Bp. 1950, Szikra. 204 old.

A magyar olvasók a *Kutyafejűek*, a *Sötétség* és a *Mindenki ellen* című regényeiből már ismerik és megszerették a nagy cseh klasszikust, akit méltán nevezett Zdenek Nejedly, a nagy tudós, »népe krónikásának«, hiszen Jirásek hatalmas történelmi regényeiben és néhány drámájában feldolgozta a cseh nép történelmét a huszita kortól a XX. század elejéig. Halálának 25. évfordulójára jelent meg magyarul a Csehszlovák Népköztársaság és a Magyar Népköztársaság közös könyvkiadási egyezménye keretében egyik legolvasottabb, legnépszerűbb műve, a *Régi cseh mondák*.

A könyv első részében Jirásek a cseh nép pogánykori emlékeit foglalta egybe. Megjeleníti a honszerző csehek társadalmát, elmondja, hogyan találtak rá a cseh törzsek Cseh vezérletével a *Lábe* (Elba) és a *Vltava* (Moldva) vidékén elterülő hazájukra, hogyan teremtettek művelhető és lakható földet az erdős, vad vidékből; olvashatunk a bölcs Krokrol és leányairól, az első nemzeti királyokról és Prága városának alapításáról.

A második rész »a keresztény kor mondái« címet viseli. Jelentős helyet kap itt Vencel, az első cseh »szent«, a nép tudtában a cseh nemzeti függetlenség védelmezője, akinek katonái a Blaník-hegy alatt alusszák örök álmukat, de visszatérnek, ha Csehországot baj fenyegeti. Itt szerepel IV. Károly, aki Európa egyik legrégebbi egyetemét, a prágai egyetemet alapította 1348-ban, és a Vltava híres kőhidját, Európa legöregebb hídját építtette. A cseh mondák kedvelt hőse fia, IV. Vencel is, aki a hagyományok szerint — akárcsak a mi Mátyás királyunk — gyakran járt áruhában az elnyomott szegény nép közt, igazságot osztva. — Jirásek könyvében szinte minden prágai városrésznek megvan a maga csodás története: megismerkedünk a gyönyörű Dalibor-mondával, ott vagyunk a misztikus prágai gettóban, felvillan előttünk az aranycsinálás titkán töprengő Rudolf császár kora. Néhány megragadó oldal Zsyzkának, a husziták verhetetlen hadvezérének alakját mutatja be, egy másik monda pedig a Rákóczi Ferenc szabadságharcában küzdő »hegyi-fiúkat« és vezérüket, a hős Jánosíkot eleveníti meg.

A könyv utolsó fejezete a cseh nép sorsáról szóló régi jóslatokat gyűjti össze. (Lóránd Lajos.)

Jirásek, Alois: *A kutyafejűek*. Tört. regény. (Ford.: Németh László.) Bp. 1961, Szépirod. Kiadó. 207 old.

Varsa József mérnök, egykori ágról-szakadt falusi tanító fia, Kossuth-díj osztásról jön haza. Számadást tart magában, köztülnéz a házatáján. Ma élesebb szemmel látja, mint valaha, hogy felesége, a nagypolgári környezetből származó, léha, önző és pénzéhes Márta nem igazi társa. Mardossa a lelkiismeret, amiért elszakadt ma is küzdelmesen élő családjától. Azt tervezi: most szétosztja közöttük a Kossuth-díjat, mind a húszezer forintot. Nem törődik Márta heves ellenkezésével, ünnepi vacsorára hívja övéit. A vacsorára Márta rokonai is eljönnek: a kulák házaspár és Lázárék, akik kommunista fiúkat a felszabadulás előtt kitagadták, de most tökélt kovácsolnak mártírhalálából. Megérkezik Varsa családja: Mariska néni, a talpig-ember mosónő, Imre, a fiatal színész, Laci, a háromgyermekes, pénztelen tanár a feleségével, Mihály, a vasöntő, aki éppen aznap kötött házasságot egy egyszerű munkáslánnyal. A sokfelől jött, különböző erkölcsű vendég között drámai összecsapásra kerül sor. Lázárék hazugságai lelepleződnek. Varsa rádöbben, hogy kiváló munkája ellenére, mint magánember, zsákutcába jutott. Elhatározza, hogy otthagya Mártát. Hozzá tartozói semmit sem fogadnak el a Kossuth-díjból. Mariska néni mellett kardoskodik: építessen Varsa magának kis családi házat, éljen abban övéi, osztályostársai közelében kislfiával, akit Márta eddig félre nevelt. Az ünnepi vacsorát követő reggelen Varsa új életet kezd.

A mély és finom megfigyelésekből táplálkozó történet széles epikus bőséggel hőmpolyog. Ugyanakkor erősen drámai is, mert Palotai Boris legtöbb hőségének sorsát válságos fordulópontokon ragadja meg. Megismerjük a szereplők egész életét, múltját és szinte a jövőjét is. Kár, hogy míg a jellemrajzban az író nőnek sikerül elkerülnie a szemiatizmus veszélyeit, addig hőseinek »elosztásában« beletéved ebbe a hibába. Márta rokonai — ha sokoldalúan, sokféleképpen is — mind jellemtelen elősdiak, Varsa rokonai — kisebb fogyatékoságaik ellenére is — egytől-egyig kiváló emberek. Alakjait számtalan színárnyalattal festi Palotai Boris, mégis, emiatt az éles csoportosítás miatt kissé fehére és feketebe mosódnak. (*László Anikó.*)

Palotai Boris: *Tűzhely.* Bp. 1949, Athenaeum. 158 old.

Palotai Boris: *Puskásné.* Regény. Bp. 1960, Szépirod. Kiadó. 178 old.

Több mint egy évtized telt el azóta, hogy Tatay Sándor utolsó könyve megjelent, sokéves hallgatás után csak a legutolsó időben olvashattuk egy-egy novelláját. Pedig — mint a Simeon-ház bizonyítja — Tatay Sándornak van mondani-valója.

Többkötetesre tervezett regényciklus első kötete ez az önmagában is befejezett regény. A regényciklus célja — mint a szerző írja — megjeleníteni a magyar polgári társadalom szükségzerű bomlásának okait és kutatni az új korszak csíráit.

A feladat, melyet Tatay maga elé tűzött, rendkívül nehéz, igen nagyigényű: egy vidéki úri birtokos család ábrázolásán keresztül kísérli meg bemutatni az egész magyar úri társadalmat, a regényciklus első kötetében egyelőre az első világháború éveiben. A kísérlet nem eredménytelen. A Simeon-ház szereplői valóban önmagukban hordozzák a bomlás okait. Tatay nem elvetemült ördögökként festi le regényének negatív hőseit; cselekedeteikben, jellemükben csupán a társadalom tükröződik, amelyben élnek, amelynek képviselői. A csak versenylovával törődő vidéki úrnak, a vidéki kereskedő hadiszállító spekuláns fiának, az etikettnek élő öreg dzsentriasszonynak egy-két epizóddal való ábrázolása éppoly mélyen tárja fel a társadalmi összefüggéseket, mint a regény nagy fordulatai. Elbeszélő módjában sokban Tolnai Lajosra emlékeztet Tatay Sándor, jóllehet a regény számos részletében — elsősorban a vidéki tespedtség érzékeltetésében — érezhetően Móricz Zsigmondot igyekszik követni —, a regény parasztlány szereplőjét, Magdolnát, leplezetlenül az »Úri muri« Rozikájáról mintázta. A nagy írók hatása nem róható fel hibául, sokkal inkább az, hogy a cselekmény egyes fordulatain, néhány szereplőn — Mátén, Bálinton és magán a főhősön Klárán — Zilahy Lajos hatása érződik.

Tatay Sándor ezzel a regénnyel lendült hozzá, hogy közölje mondanivalóit a régi és az új társadalomról. S ha az indulás nem is hibátlan, elegendő alapot nyújt ahhoz, hogy várjuk a regényciklus további kötetét. (*Hajdu Ferenc*)

Tatay Sándor: *Zápor.* Bp. 1941, Franklin, 242 old. (Új magyar regények.)

Tatay Sándor: *Kintizsi Pál, Regény.* (III. Csohány Kálmán.) Bp. 1965, Ifj. Kiadó. 149 old.

Tatay Sándor: *Húshagyókedd.* Bp. 1943, Bolyai Akadémia. 297 old. (Bolyai-könyvek.)

Kovai Lőrinc új regénye, »A nagy virradat«, a diósgyőri vasgyárban játszódik. A kohók, martinkemenecék, öntözőcsarnokok birodalmában nemcsak a nyers, formátlan érc nemesedik értékes acéllá, hanem ugyanolyan nehéz munkával, vagy erőfeszítéssel és nagy örömmelkel olvadnak ki, formálódnak, tisztulnak és edződnek az emberek is.

Bíráló szemmel elemezve a regényt, sokmindent szemére vehetünk Kovainak: így pl. a szerkezet lazaságát; a túlbonyolult, túlsokkrétú szereplőgárdát, amelyből néhány érdekesen induló, az olvasó kíváncsiságát felkeltő személy elkalodódik, még mielőtt sorsa megoldódnék. Kifogásolhatjuk a funkcionáriusok, de különösen azok feleségének ábrázolását, amelyből nem derül ki, elítéli-e vagy a maga idején érthetőnek tartja-e az író viselkedésüket, beszédjüket. A túlhosszúra méretezett technikai részletek — bár kitűnő megfigyelőképességről tanúskodnak, és az író stílusának költői szépségeit csillogtatják meg —, mégis helyenként vonatottá, nehézkessé teszik a regényt.

E hibák ellenére Kovai regénye minden dicsőretet megérdemel azért a szenvedélyes igazságért, megragadó hitelességért, amellyel elmondja, »hogyan lett az ember óriás«, hogyan indulnak meg a tudatlan, sokszázéves szokások erejétől béklyózott emberek a tanulás, a munka szeretete felé; hogyan válnak közönyös, ösztönösen tapogatózva élő lényekből jövőjüket tervező, emberi méltóságra és szakmai megbecsülésre törekvő emberekké.

Nem erőszakkal kiagyalt rendkívüli szituációkon, buktatókon és tanulságokon át vezeti őket a sötétségből a viláosság felé, hanem a körülöttük élő, náluk már öntudatosabb, okosabb emberek hétköznapi példáján, a nemes becsvágy, az egyszerű már megízlelt megbecsülés és dicsőség újra-kivánásának útján. (Kádár Zsuzsa)

Boldizsár Iván**REGGELTŐL REGGELIG**

Szépirodalmi Könyvkiadó

Egy kutatóintézeti vegyész-mérnök-osztályvezető egyetlen napját mondja el kis könyvében Boldizsár Iván. Nem akármilyen átlagos munkanapot, hanem azt az egyet, amikor Barabássy Bálint, a volt miniszteri osztálytanácsos fia nehéz válsztás elé kerül: vagy volt úri barátait tartja meg, vagy önnön becsületét. Boldi-

zsár Iván »konfliktusa« igen éles és mély. Mindannyiunk leggyengébb pontján »támadja meg« Barabássy Bálintot. Barabássytól információt kérnek gyermek-kori barátjáról, Kesserü Gézáról. Közlök vele, hogy az információ országos fontosságú! Ha Kesserü valóban ellenálló volt Barabássy mellett, akkor őt nevezik ki az ország épülő, legnagyobb téglagyárának főnökévé. 1944-ben Kesserü Géza valóban rajzolt — üldözötteknek — hamis bélyegzőlenyomatokat a Barabássy Bálint — noha ismeri barátja helyezkedési szándékait s kétszínűségét — kedvező véleményét ad róla. Am, még ugyanaznap este meglátogatja őt Kesserü Géza, szidja a rendszert, amely őt főmérnöké teszi, bízik az amerikaiakban, stb.; s Barabássy hirtelen rádöbben, hogy ő, Barabássy Bálint — akiben az egész tudományos kar és a minisztérium fenntartás nélkül bízik — hazug véleményt adott. Még időben kikorrigálja véleményét, s ezzel elvágja a szálát, amely volt úri barátaival, szeretőjével összekapcsolta, s egyértelműen a szocialista életmód mellé áll.

Igen jól sikerült a főhős jellemzése, lélekrajza, s különösen kedvesek, szépek az édesanyjával való jelenetek. Nagy hiba azonban, hogy az epizód szereplők rajza vagy túlságosan elnagyolt, vagy egészen hiteltelen, mint például a két munkásszereplő. Noha a mondandó szempontjából Barabássy a fontos, mégis szomorú, hogy a munkásalakok igen gyöngén sikerültek. Amíg Barabássy kimondott szavai mögött állandóan érezzük szándékait, lelki vibrálását, addig a munkások beszéde mögött nem érezzük a lelket, az eleven embert. (Győri György.)

Vészi Endre**KETTEN HAZAFELÉ**

Szépirodalmi Könyvkiadó

1944 második felében két munkásszermazású katona megszökik a hadseregből. Mi készíti őket erre az elhatározásra? E kérdésre keres választ a regény.

Először egy erdélyi vasúti csomóponton látjuk a főszereplőt, Bajuszt. A pályaudvaron összetorlódtott sebesültszállító vonatok, az ellátás nehézségei még Klinke ezredest, a német szervezőképesség megtestesítőjét is zavarba ejtik; a vasúti közlekedés, amelyet ő a hadvezetés érverésének nevez, alkadozásával már az arcvonalak bomlásának tünetét mutatja. Bajuszt ez a látvány ráébreszti, hogy a fasiszta hadigépezet menthetetlen. Meggyőződését csak megerősítik azok a tapasztalatai, amelyeket az Erdélybe áttelepített főhadiszállás építkezése körül

szerez, ahol ő is dolgozik. Alig készülnek el ui. a munkálatokkal, máris megérkezik a parancs az épületek felrobbantására. Ekkor határozza el magát Bajusz a szökésre. Üldözők golyójával a vállában kerül szorvet fogságba. Az orosz hadikórház emberséges közműményei között talál végül megnyugvást és megértést.

A hadihelyzet alakulását érdekesen ábrázolja az író. Bajusz szökésében azonban nem tudja hitelesen megmutatni az osztályharcos jellegét, nem tudja mint a végét járó úri rend elleni lázadást ábrázolni. Ennek oka egyrészt az ellenség sematikus ábrázolása: a tisztak cinikus, hisztérikus és szadista vonásait oly egyoldalúan ábrázolja, hogy ezek szinte lehetetlenné tesznek minden emberi és társadalmi kapcsolatot. Másrészt, ebből következően Bajusz harca sem harc, nem lévén emberformájú ellenfele, csupán »vagány« módján viselkedik (társával, a másik címszereplővel együtt, alkinke szerepe azonban a regényben elenyésző), a sorstársaival, lehetséges szövetségeseivel való kapcsolatai nincsenek. Így a hadsereg bomlásának osztályalapjait nem tudja az író bemutatni, s eszmei egység híján a történet mozaikokra esik szét. (Fülöp Attila.)

Móra Ferenc

NÉGY APÁNAK EGY LEÁNYA

Szépirodalmi Könyvkiadó

Móra Ferencnek ez volt első nagyobb műve; annakidején, a húszas évek elején »A festő halála« címmel jelent meg.

A »Négy apának egy leánya« főhőse, Varga Márton öregező archeológus, furcsa historiába keveredik. Az őskori koponyalélekéről írott régészeti tanulmánya véletlenül egy kiadó kezébe kerül, aki anynyi »fantáziát« lát a tanulmány tudós írójában, hogy elhatározza: regényt írhat vele. Varga először jó trófának nézi a kiadó ötletét, de aztán szorongatni kezdi a terminus és téma után néz. Megragadja figyelmét a környékbeli mendemonda egy falura tévedt pesti festő szerelméről és titokzatos haláláról. Sikerül magát meghívatnia a falu plébánosával.

Varga falura-költözésével két, sokszor egybefonódó regény bontakozik ki az olvasó előtt: az, amit Varga ír — és ami vele történik. Regényét titkolja, ezért régészeti ásatásokba kezd. Közben megismerkedik a festő szerelmével, kibogozza a régi történet szárait. A festő regényét aztán meg is írja, a saját regénye azonban szomorkás lírába hervad. A szép postáskisasszony (akinek »nevelő-apja« a plébános, a jegyző, az orvos, — innen a

regény címe), akibe beleszeretett, nem az ő felesége lesz, hanem a fiatal, bohém segédjegyző.

Móra regénye látszólag érzelmes, könnyed történet; a cselekmény váza is alig mutathat meg valamit Móra mondani-
valóiból, írásművészetének sajátos eszközeiből. Az 1919 utáni magyar világ nyomott léghőre üt át a hol anekdotikus, hol lírizáló regényen. Sivár, reménytelen élet-ről beszél a tétlenségben, magányban bogaras orvos alakja; a parasztko furfanggal, élettapasztalattal védők sovány kenyerüket az uraktól, a hatóságtól. Idill és tragédia hulláma váltakozva csap át az olvasón. Móra melegen sugárzó, Arany János-i humora mindig érezhető, mély keserűséget takar; fájdalmat az öngúny mosolya rejti. Milyen sértődött visszavonulás, fáradt elereszkedés, bölcs melabú áramlik a regényben...

Mórát olykor szeretik »provinciális« írónak tekinteni, aki szűk világban mozgott, mondanivalói kevésbé jelentősek. Ez a regény nem tartozik legjobb művei közé, mégis arról győzi meg az olvasót: az a Móra, aki így meg tudta rajzolni a magyar falu jellemző típusait, ilyen szeretettel tudott belelátni a nép lelkébe és ilyen csodálatos szépségű magyar nyelven írt, — az elmúlt évtizedek egyik legnagyobb magyar írója volt. (P. L.)

Móra Ferenc: Hiszek az emberben. Válogatott elbeszélések. (Vál. és bev. Barabás Tibor.) Bp. 1951, Szépirodalmi Kiadó.

Móra Ferenc Válogatott elbeszélései. Vál.: Joós F. Imre.) Bp. 1952, Szépirod. Kiadó, 139 old. (Szépirodalmi Kiskönyvtár 52.)

IFJÚSÁGI MŰVEK

Móra Ferenc

DIÓBEL KIRÁLYFI

Ifjúsági Könyvkiadó

Dióbel királyfi: beceneve Töröcsik-Dióbelnek, a regény főhősének. Története a reformkortól a századfordulóig terjedő történelmi korban játszódik.

Töröcsik-Dióbel jobbágygyerek; azért érdemel különös figyelmet, mert nemesgondolkodású reformer pártfogója, Malajdoki Tamás révén felemelkedik az úri világba, s iskolázott fejjel, jobbagyszívvvel tud számot adni a szabadságharc hatalmas jelentőségéről, a magyar társadalom korabeli viszonyairól, elmondva emlékeit. Jobbagyhősünk együtt nevelkedik a két nemesifjával, Malajdoki Matykóval és Petykóval. A két Malajdoki fiú sorának, jellemének alakulása, apjukhoz való viszonyuk a jobbágygyerek szemlé-

letében és előadásában a regény legművészebb és éppen ezért leghatékonyabbban jellemformáló része. Ez a fejezet (*Az a rossz Matyko gyerek!*), viseli magán leginkább Móra művészetének legfőbb jellegzetességét. A fejezet tartalma a következő: Matyko pajkos, konok gyerek, öszszeférhetetlen, míg Petyko szelíd, békés fiúcska, környezetének kedvence, apjának, Gáspár úrnak mindene. Gáspár úr felvilágosult nemesúr lévén, Kossuth katonája lesz, ezért a szabadságharc levere után bebörtönzik, majd megvaulkva kerül haza. Időközben Petyko, kedvesebbik fia, meghalt. Az apa hat évig úgy él otthonában, hogy Matykot, a rosszabbikat hiszi holtak. S a »rossz Matyko gyerek« vállalja igazi énjének megtagadását, a magáéval ellenkező egyéniség áldozatos megjártságát és az apai szeretetből való kisemmizettséget — az apai szív kímélése érdekében.

A regény középpontjában a szabadságharc eseményei állnak, noha szerkezete korántsem egy központú: az események előadása novellaszerű egységekre tagolódik. — Dióbél, mint a szabadságharc hősi katonája küzdi végig a még bukásában is dicsőséges háborút. Börtön, nádi bújdosás jut neki ezért osztályrészü. Hűséges társa mindhalálig az öreg malajdoki cigány, Tilinkó. Az egykori »rossz Matyko« azonban az önkényuralom idején besúgó lesz, ha a történet végén vezeklésre jelentkezik is. Dióbél királyfi meg is bocsát néki, mint ahogy Móra is szeret megbocsátani mindazoknak, akiknek tisztaságában hinni tud. S hogy ebben hinni szeret, arra bizonyosság minden írása, így ez is. (*Vidor Pálné.*)

Móra Ferenc: *Mindennapi kenyérünk.* (III. Varsányi Ferenc.) Bp. 1952. Ifj. Kiadó. 158 old.

Móra Ferenc: *Kínckereső kisködmön.* (III. Reich Károly.) Bp. 1953. Ifj. Kiadó. 154 old.

A HOLNAP ELÉBE

Ifjúsági Könyvkiadó

A hazafias nevelés célját szolgáló gyűjteményt a kiadó felszabadulásunk tizedik évfordulójára jelentette meg. A történelmi dátumhoz valóban méltó gondolat volt e jól összeválogatott és az egymásmellettségében egységes benyomást keltő szemelvényeket közreadni. A közel 400 oldalnyi könyv a nagy magyar hazafiak olyan írásaiból tartalmaz egy csokorra valót, amelyek polgárosodásunk kezdeteitől folszabadulásunk beteljesüléséig, egy szebb és boldogabb haza álmát, vágyait fejezik ki. A sort Apáczai Csere János Kolozsvárott tartott ismeretes beszéde nyitja meg, a nemzeti művelődés fontosságáról, »az iskolák igen nagy

szükségességéről«. Ezt követően Zrinyi Miklós, II. Rákóczi Ferenc, Misztótfalusi, Bessenyei, Tessedik, stb. honszeretettől lángoló és ma is frissen ható írásai intenek, oktatnak, feddnek. Ahogy a társadalmi megújulás egyre sürgetőbb lesz, úgy válnak mind keményebbé, követelőbbé, olykor keserűkké a szavak. A magyar jakobinusok után Csokonai új világot szomjúhózó jövendölése, Bólyai láza, Kölcsey, Wesselényi, Széchenyi stb. tusa-kodása, Vörösmarty lelkének szárnycsatogása követik egymást a felvilágosodás akarásáért, a nemzet megmaradásáért. A kötet egyik központi része 1848 hőseinek, Kossuthnak, Vasvárinak és mindenekelőtt Petőfinek poétikus erejű írásai. A hazai kapitalizálódás következtében kialakuló munkásosztályt Táncsics, Frankel képviseli, majd Ady új holnapot ébresztő verseit olvashatjuk. Az 1919-es forradalom hatalmas akarásait vetíti elének egy egy korabeli cikk, beszéd. Kár, hogy ez a rész viszonylag szegény. A továbbiakban Korvin Ottó, Móricz, Nagy Lajos, József Attila, Ságvári stb. írásai a beteljesülés bizonyosságával hirdetik, hogy a nép Magyarországnak eljövetele feltartóztathatatlan. Az Apáczaitól 1945-ig vezető út a Magyar Kommunista Párt 1944-ben kiadott kiáltványával zárul, amely a holnap Magyarországaról szőtt három évszázadnyi álom hősi megvalósításának alapokmányja, gyakorlati programja lett.

(*Vihar Béla.*)

Bródy Sándor

EGRIDIÁKOK

Ifjúsági Könyvkiadó

Különleges helyen áll a magyar ifjúsági irodalomban ez a kis regény, mely már nem egy generáció sertültebb gyermekkorának képzeletét gazdagította: *Az egri diákok.*

Bródy Sándor, a magyar realista irodalom kiemelkedő úttörője, nem a mesélő felnőtt ember, hanem szinte olvasója: a gyermek saját hangján szólal meg ebben a regényben; a gyermek szemével lát, a gyermekkor fantáziájának megfelelően — abból kiindulva és azt növelve — ábrázol.

Sok-sok izgalmas kalandon megy keresztül a két ártatlanul kicsapott egri diák, a keménykötésű *Szihalmi Pali* és szívbéli barátja: *Viparina Ákos*, míg találkoznak szüleikkel, a szabadságharc vitéz katonáival, s pirossapkás ifjú katonákká válnak maguk is: a becsület kis hőseiből a szabadság hőseivé emelkednek. Esményképek ök: nemes eszményképek fiatalágunk számára.

A magyar ember, a magyar táj, a szabadságharc meszeszerűen jelenik meg az egri diákokban, aminthogy *Kücsük* basa sziklafalaktól körülfogott, világtól elzárt hajdani búvóhelye, tündérkertje is — valóságos tündérország. Tündérország, finomnál finomabb gyümölcsöket adó fáival, kristálytisza vizű tavával, s kétszázéves ladikjával. De a mesevilág elemei teljesen reálisak, sőt történelmiak, konkrétak, amint történelmi *Pécsi Simon* alakja, aki egy réges-régi bibliai keresztül jelenik meg, vagy *Petőfi*, aki *Szendrey Júliával* karonfogva sétál az erdői vár kertjében. Mi teszi akkor az egész művet mégis meszeszerűvé? Korántsem elsősorban a kalandok romantikája, hanem az írói bemutatás, a megelevenítés módja, a nyelvezet, melyet sajtós *Bródy-mesestilusnak* lehet nevezni.

Mennyi szívvel, bensőséggel nevel ez a kis könyv hazafiságra; a szűkebb haza: az otthon, az iskola, egész hazánk: a csodálatos magyar tájak, az emberek szeretetére. Mennyire az egész mű sugározza azt a gondolatot, melyet a befejező sorok úgy fogalmaznak meg, hogy a magyar szabadság megvédésére együtt ment »*apa a fiával, tanár a tanítványával, mert így volt ez akkor, és ha szükség lenne rá újólag, így lenne megint*«. (G. Vészi János.)

Bródy Sándor: *A sas Pesten*. Válogatott írások. (Sajtó alá rend. Szauder József. Előrajzzal ellátta Kárpáti Aurél.) Bp. 1954, Szépirod. Kiadó. 516 old., 1 t.

ISMERETTERJESZTŐ MŰVEK

Vajda György Mihály

LESSING

Művelt Nép Könyvkiadó

»A felvilágosodás új felfogása a dráma és a történelem viszonyáról Lessing írásaiban kapja meg legmagasabbrendű fogalmazását« — írja Lukács György »A történelmi regény« című munkájában. Vajda György Mihály nemrég megjelent tanulmányában végigkíséri Lessinget életútján, korképet fest a sokszáz apró fejedelemségre bomlott XVIII. századbeli Németországról, vizsgálja az európai polgári felvilágosodást, elemzi okait, célkitűzéseit, hatását s ezen belül Lessing vezető szerepét.

Írása alapos, széles tárgyismeretre vall. Lépésről lépésre bizonyítja be, milyen szükségszerű volt Lessing megjelenése és állásfoglalása, miben mutatott túl korán, mennyiben tanulságos példája korunk művészet- és irodalomélete számára.

Vajda módszere következetes és szemléletes, de felosztása iskolás (ha főiskolai fokon is). Kötetét három részre választja: 1. Lessing pályája, 2. drámái, 3. esztétikája, s így ha a Lessing és kora közötti összefüggések gondozottak is, az író életének és művének egysége nem eléggé áttekinthető. (Nem a tanulmány tagolását általában, de az ilyen tagolást kifogásoljuk.)

Vajda műve azonban — a szorgalmasan összegyűjtött adatokon kívül — nem egyszer túljut az eddigi marxista Lessing-kutatások eredményein. (Pl.: amikor a szocialista realizmus és Lessing viszonyát vizsgálja.) Írása így nem egyszerűen összegezés, de egyben úttörő munka. Épp ezért értékes darabbal gazdagítja a »Kultúra mesterei« sorozatot. (Gera György.)

Lessing G. E.: *Barnelmi Minna* vagy a katonaszerencse. Vigjáték. Ford. Kazinczy Ferenc. Bp. 1919, Franklin. 126 old. (Olcso Könyvtár 671—673 old.)

Lessing G. E.: *Laokoon*, vagy a festészet és költészet hatáiról. Futólagos fejtegetésekkel az ókori művészet történetének egyes pontjaihoz. Ford. és bev. Braun Zsigmond. 2. kiad. Bp. 1900, Franklin. 280 old. (Olcso Könyvtár 83—86.)

Mehring Franz: *A Lessing-legenda*. A porosz despotizmus és a klasszikus irodalom történetéhez és bírálatához. Bp. 1950, Szikra. 581 old.

Herczeg Tivadar

A TUDOMÁNY ÉS A VALLÁS
A VILÁG KELETKEZÉSÉRŐL

Szikra

Ez az érdekesítő könyv igen komoly hiányt pótol népszerű tudományos irodalmunkban: mindenki számára érthető formában, tömören ismerteti a tudomány legújabb vívmányait a kozmogónia területén, és megcáfolja azokat az irányszatos tévhiteket, melyeket részint az egyházak, részint a régi iskolák terjesztettek, s amelyek még ma is sokak gondolkodását zavarják.

A kis könyv először a mai tudomány álláspontját ismerteti a világmindenség szerkezetéről és történetéről, majd elemzi a különböző, de elsősorban a katolikus egyház »teremtésmondáit.« Bebizonyítja, hogy a modern tudomány eredményei arra kényszerítették meg a pápát is, hogy elvesse a naiv bibliai történetet, amelynek védelmében az egyház még nemrég is inkvizícióval, cenzúrával harcolt a Galileik és Kopernikusok ellen. Helyette megpróbálják a tudomány egyes vívmányait — összefüggéseiből kiszakítva és misztifikálva — felhasználni arra, hogy a teremtésmonda lényegét, a világ terem-

tettségét, tehát egy isten létezését meg-
tarthassák.

A továbbiakban a szerző megvilágítja a néhány leglényegesebb vitatott kérdés körüli tudományos és bölcséleti harcot. Kiemelkedik ezek közül a »táguló világ-
mindenségről« és a »hőhalál-elméletéről«
szóló rész.

A tudomány megfigyelte, hogy a csil-
lagok és a csillagrendszerek színképében
olyan elváltozás figyelhető meg, melyet
ezidőszert csak ezen égitestek távolodásaként
tudunk értelmezni. Ebből a pa-
pok és az idealista tudósok azt a követ-
keztetést szeretnék levonni, hogy valami-
kor — csillagászati szemmél nem is olyan
régén — az egész világmindenség egy
szűk helyre volt összehúzóulva — ez volt
a »teremtés.« A tárgyilagos tudomány
bizonyította, hogy ez a jelenség — ha
valóban így kell értelmezni — csupán
»helyi«, lokális jelensége a végtelen vi-
lágmindenségnek, s csak az idealisták
képesek ebből isten létére bizonyítékot
kovácsolni.

Ugyancsak közérthető cáfolatát adja a
könyv a száz éve kísértő »hőhalál«-
elméletnek is. Engels már a múlt század-
ban megcáfolta ezt az elméletet, noha
a tudomány akkor sok tényt még nem is-
mert. A lefolyt évtizedekben azonban is-
mertté váltak ezek a tények is, s ez is azt
bizonyítja, hogy a filozófiai materializmus
a legjobb iránytű a kozmogónia területén
is. (B. Gy.)

Lenin—Sztálin: A vallásról. Személyvények
— és — műveiből. Bp. 1952, Szikra, 72 old.
(A marxizmus—leninizmus kiskönyvtára 87.)

Manhattan, Avro: A Vatikán a haladás el-
len. (Ford.: Gömöri Endre.) Bp. 1950, Szikra,
331 old.

Cachin, Marcel: Tudomány és vallás. (Ford.:
Rába György.) Bp. 1949, Szikra, 44 old.
(Marxista ismeretek kiskönyvtára 19.)

Kasirin P.: A vallási ideológia reakciós lé-
nyege. (Ford.: Terényi István.) Bp. 1952,
Szikra, 90 old.

IRODALOM ÉS FELELŐSSÉG

Művelt Nép Könyvkiadó

A »Művelt Nép« kiadásában megjelent
»Irodalom és felelősség« című vaskos kö-
tet azzal a céllal született, hogy képet ad-
jon az elmúlt tíz esztendő irodalmi fej-
lődésének legfontosabb folyamatairól és
műveiről, a legjelentősebb irodalompoli-
tikai, elvi cikkek, legsikerültebb kritikák
tükrében. Elvi cikkek és bírálatok két
külön csoportban szerepelnek. A könyv
első része — *Harcban az új magyar iro-
dalomért* címmel — a szocialista realiz-
mus diadalrajuttatásáért folyó küzdelem
legfontosabb állomásainak dokumentu-

mait, elveit tartalmazza, a legelső lépés-
től kezdve (amelyet egy 1945. áprilisában
megjelent, az írói felelősséggel foglalkozó
Darvas-cikk képvisel) — napjainkig. A
szerkesztő — *Szabolcsi Miklós* — valóban
a legjelentősebb, s megjelenésük idején
nagy mozgást előidéző munkákat vette
elő. Lukács elvtárs tanulmányát a »népi
írók« értékeléséről, a polgári irodalom-
szemlélet élénkítő aktivizálásával kap-
csolatos két kisebb cikkét, egy átfogóbb
munkáját a marxista kritika feladataival
kapcsolatban, majd *Révai* elvtárs több
tanulmányát (Lukács-vita, Déry-vita),
amelyek annakidején a párt legfontosabb
útmutatásait tartalmazták irodalmunk
fejlődésében. Több tanulmány foglalko-
zik költészetünk problémáival, s két fon-
tos dokumentum: a *Szabad Nép* 1954.
márc. 15-i cikke, és *Darvas József* beszá-
molója az Írószövetség múlt év nyarán
megtartott közgyűlésén — irodalmunk
újtját és feladatait az elmúlt két eszten-
dő jelenségein, tapasztalatain alapulva
elemezte. A könyv második részében —
»Írók és művek« címmel — olyan kriti-
kák szerepelnek, amelyek nem csak a
legjelentősebb irodalmi alkotások bírálá-
tát adják, hanem a műveket állomásnak
tekintve, rajtuk keresztül irodalmunk
időszzerű elvi kérdéseire kapcsolódnak.

A könyv erényei közül kettő különösen
szembetűnő. Egyik: az elvi cikkekben —
marxista nézőpontok érvényesítéséről
lévén szó — minden jelenség sokoldalú
megvilágítása s a feladatokkal kapcsola-
tban is két oldalról való feltűntetése: a
helyes útról milyen irányba vannak
letérők; ezáltal valamennyi tanulmány
egyaránt segít az irodalom eszmei gazda-
gításáért s a szemiatizmus felszámolá-
sáért folytatott kétfoldos küzdelemben,
amely ha nem is egyforma erővel, de
egyszerre végzendő feladat ma is.

A másik: azok a dokumentumok, ame-
lyek irodalmunk kérdéseivel a legutóbbi
két esztendő tanulságai alapján foglalkoz-
nak, az eredmények mellett világossá te-
szik — ha nem is olyan mértékben, mint
az napjainkban látható — a hiányossá-
gokat is, s az ezek alapján levont követ-
keztetések biztosítják a folyamatossgot
a megoldatlan kérdések irányában vég-
zett munkánkban ma és a jövőben

(Szűcs Andor)

Horváth Márton: *Lobogóink*: Petőfi. Irodalmi
cikkek és tanulmányok. Bp. 1950, Szikra, 260
old.

Révai József: *Irodalmi tanulmányok*. Bp.
1950, Szikra, 318 old.

Nagy Péter: *Mérlegen*. Bp. 1955, Művelt
Nép, 309 old.

Pándj Pál: *Viták és kritikák*. Bp. 1954, Szép-
írod. Kiadó, 271 old.

Tóth Béla könyve az iskolás gyermekek olvasási problémáival foglalkozik. Nem általánosságban természetesen, nem csupán azt kutatja, hogy hogyan, milyen könyveket olvasnak a gyermekek és hogyan tudja azt biztosítani számukra az iskola, hanem mint pedagógiai problémát veti föl az olvasóvá nevelés kérdését. Ennek megfelelően elemzi azt a lélektani és pedagógiai folyamatot, amely az olvasás, az irodalom iránti érdeklődés kibontakozásához vezet.

Kétségtelenül fontos kérdés ez, s az iskolának meg is van a lehetősége a gyermekek olvasási készségének, kedvének és igényének tudatos fölkeltesére és irányítására. Tóth Béla — igen helyesen — széleskörű vizsgálat, tapasztalatszerzés, anyaggyűjtés alapján a jelenlegi tényleges helyzet fölméréséből és elemzéséből indul ki. Sok érdekes adattal és táblázat összeállításával teszi szemléletesebbé a könyvét. Elemzései, következtetései is többnyire találóak s megadják a lehetőséget és bizonyos mértékben az alapot magának az olvasóvá nevelés folyamatának vizsgálatához. Három szakaszra bontva tárgyalja a 6—14 éves gyermekek olvasóvá fejlődésének folyamatát s ez a fejezet valóban igen hasznos útmutatásokat tartalmaz.

Az ifjúsági könyvtáros szempontjából különösen fontos az ötödik, »Az osztály- és ifjúsági könyvtár munkájáról« szóló fejezet, amely az előbbi fejezetek elemzéseit, vizsgálódásait felhasználva tekinti át az ifjúsági könyvtár és könyvtáros igen sokrétű, szép feladatát. — Nyilvánvaló azonban, hogy az olvasóvá nevelés nemcsak az iskola és az ifjúsági könyvtárak problémája, feladata, hiszen az irodalom igen fontos társadalomformáló erő, s nevelő hatása a felnőttekre éppúgy érvényes, mint a gyermekekre. Tóth Béla könyve tehát nemcsak az iskolának és az ifjúsági könyvtáraknak szól. Vizsgálódási módszere, az olvasókkal való foglalkozások elemzése fontos útmutatás. — Kár, hogy a szerző nem váltja be mindenben célkitűzését. Lélektani alapvetése pl. felületes, inkább csak egy-egy utalásra, vagy kisebb részre szorítkozik. Másik hibája a könyvnek, hogy szerkesztésében kissé széteső, stílusa pedig nehézkes. Ez sokat elvesz meggyőző erejéből, de így is hasznos és hézagpótló munka. (Seres József)

Gorkij Makszim: Az ifjúsági és gyermekirodalomról. (Ford.: Görög Imre) Bp. 1955. Ifj. kk. 250 old.

Az Országos Szépművészeti Múzeum Új Magyar Képtárának anyagából válogatva jelent meg ez a díszes album negyven, részben színes, részben színtelen műmelléklettel, melyek XIX. századi festészetünk fejlődését, köztük a legnagyobb remekműveket mutatják be. Id. Markó Károly 1830 körül festett Visegrádjától Révész Imre 1899-ben keletkezett Panem-jéig a XIX. század magyar festészetének minden nagy alkotóját szerepelteti egy-két képpel az album, a legnagyobbakat többel is, gondosan válogatott sorozatban.

A bevezetés, negyvenhárom nagy albumoldalra terjedő tanulmány, Pogány Ö. Gábor tollából átfogó kor- és kultúrtörténeti háttérrel rajzol az egyes fejlődéstörténeti szakaszok elé. Ez alapos és megragadó művelődéstörténeti keretből nőtte ki Pogány a festőművészet és az egyes festők fejlődését. Elindítja a Ferenc császári korról, amikor a gazdagodó irodalom és diadalmas építészet mellett lassan festészetünk és szobrászatunk is helyet kér művelődésünkben, folytatja a reformkori fellemdüléssel, majd a Bach-korszakkal és végül a kiegyezés korával.

Nincs terünk részletes méltatásra, de talán szabad kiemelnünk azt a kitűnő elemzést, mellyel egy-egy korszak s egy-egy műfaj fejlődésének belső összefüggésére rámutat. Ilyen fejtegetésekkel, valamint Munkácsy, Paál László, Szinyei-Merse Pál művészetének bemutatásával, egy-egy alkotásuk, pl. a Majális, elmélyült elemzésével, Pogány Ö. Gábor írása kultúrtörténeti, szociológiai tudása mellett a sajátlagosan művészettörténeti szempontok érvényesítésével, stílus-érzékeléssel, az esztétikai árnyalatok iránti fogékonyságával is tamit és gyönyörködött. XIX. századi festészetünk e szintetikus rajza szélesebb és alaposabb kifejtést érdemelne a szerző hivatott tollából.

A Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata az albumot szép kiállításban, választékos tipografizálással és igen sikerült színes reprodukciókkal adja a magyar művészetet szerető közönség kezébe. (Czobor Ágnes.)

Székelly Zoltán: Madarász Viktor. Bp. 1954. Képzőműv. Kiadó. 87 old., 25 t. (Magyar mesterek.)

Pogány Ö. Gáborné: Id. Markó Károly. Bp. 1954. Képzőműv. Alap. 53 old., 17 t. (Magyar mesterek.)

Munkácsy Mihály. (1844—1900.) (Bev.: Végvári Lajos.) Bp. 1952. Művelt Nép. 27 old., 24 t.

Ternai Zoltán

A MOTORKERÉKPÁR SZERKEZETE ÉS KEZELÉSE

Műszaki Könyvkiadó

Alig két év alatt öt kiadást ért meg ez a könyv, amely most értékes, új fejezetekkel bővülve kerül a motorkerékpár híveinek hatalmas táborába. Példátlan népszerűségét főleg annak köszönheti, hogy elsőtől utolsó soráig rendkívül könnyen érthető. A szöveg érthetőségét 262 szemléltető ábra még nagyban emeli. Bevezető részében a könyv — nagyon helyesen — ismerteti a szükséges fizikai alapfogalmakat. Az első részben a szerző részletesen foglalkozik a két- és négyütemű benzínmotor szerkezetével, a motorkerékpár egyes alkatrészeivel és a gépjárművezetői igazolvány megszerzéséhez szükséges alapismeretekkel. Minden fejezet után kérdés-felelet formájában foglalja össze a műszaki vizsga anyagát. A második részt a szerző a motorkerékpár üzemeltetésének szentelte. Itt a motorkerékpár helyes vezetésével, szerelésével, a hibák felkutatásával és kijávitásával foglalkozik. A harmadik rész a motorkerékpár-versenyzőnek ad hasznos tanácsokat a gép teljesítményének fokozására. A negyedik rész számos ábra alapján, nemcsak a hazai gyártmányú motorkerékpár-típusok műszaki teljesítmény-adatait ismerteti, hanem több külföldi márkáét is. A mű alapos tanulmányozása tehát igen hasznos szolgáltatást tehet minden motorkerékpártulajdonosnak, legyen az kezdő vagy tapasztalt vezető. (Gogala László)

Stollár József: A motorkerékpározás iskolája ábrákkal. Motorszerkezet — vezetés — a motorkerékpárvezetői vizsga anyaga. 4. kiad. Bp. 1949. Szerző kiadása. 136 old.

Mohácsy Mátyas

A HÁZIKERT GYÜMÖLCSÖSE

Mezőgazdasági Könyvkiadó

A nagyüzemi gyümölcsstermelés följénye elvitathatatlan. A házikert gyümölcsstermelésének jelentősége ennek ellenére nem csökken, hanem fokozódik.

Mohácsy Mátyas Kossuth-díjas professzor félévszázados tapasztalatait bocsátja a sok-sok ezer olvasó és gyümölcsstermesztő rendelkezésére. Foglalkozik a gyümölcsstermesztés népegészségügyi jelentőségével, a gyümölcsfák életműködésével, ismerteti a házikertbe alkalmas gyümölcsfajtákat, a házikert berendezését. Bővebben tárgyalja a gyümölcsfa kezelését, metszését, a gyümölcs ritkítá-

sát és szedését, a téli gyümölcsök tárolását. Igen fontos és lényeges része a könyvnek a növényvédelem és végül a munkanaptár, melyben naptári sorrendben megtaláljuk a legfontosabb időszerű teendőket.

Mohácsy Mátyas könyve nagy segítség nyújt a falusi és városi dolgozóknak is, akiknek kertjük van. (Hantos László.)

Mohácsy Mátyas: A gyümölcsstermesztés kézikönyve. 4. részleteiben átdolg. és bőv. kiad. Bp. 1950. Athenaeum. 720 old.

Bjelohonov: Gyümölcsstermesztés. Bp. 1951. Mezőgazd. Kiadó. 448 old.

Komáromi Zoltán: A kozlovi varázsló. Micsurin életének regénye. Magyarra átd. Dovzsenko nyomán. Bp. 1949. Új M. Könyvkiadó. 118 old.

Szakátsy Gyula: Gyümölcsös gondozása. 2. kiad. Bp. 1953. Mezőgazd. Kiadó 64 old. (Mezőgazdasági kiskönyvtár. Kertészeti sorozat 2.)

Zorin F. M.: Kezdő micsuriniisták útmutatója. Segítség a természetek gyümölcsök fajtatulmányozásához és nemesítéséhez. (Ford. Mészáros Lajos.) Bp. 1950. Mezőgazd. Kiadó. 42 old.

A. D. Frolov

RÁDIÓVEVŐKÉSZÜLÉKEK SZERKESZTÉSE

Műszaki Könyvkiadó

Bizonyos fokú gyakorlattal kell rendelkeznie annak a rádióamatőrnek, aki e könyv segítségével már tökéletes rádióvevőkészüléket akar összeállítani. A szerző ugyanis csak néhány szóval taglalja a könyv megfelelő helyein az egyes áramkörök feladatait, viszont részletesen ismerteti az egyes elemeknek (ellenállások, kondenzátorok stb.) a berendezés működésére gyakorló befolyását.

A könyv nagyon jól van szerkesztve, rengeteg gyakorlati adatával és számítási módszerek ismertetésével nagy segítséget nyújt a fejlődni akaró amatőröknek. Nagy előnye az is, hogy mind az egyszerűbb, mind pedig a nagyobb igényű készülékekhez szükséges, gyakran csak pontossági előírásokban különböző elemeket külön is megadja. Az egyes részek felépítése követi a vevőkészülékben haladó, az antennából vett jelek útját. Tehát először a bemenőkör, a nagyfrekvenciás erősítés és a rezgéskeltés, majd a hangfrekvenciás erősítés, hangerőszabályozás, végül a kisegítő körök elvi felépítését és elemeit tárgyalja.

Összefoglalva mondhatjuk, hogy nagyon jó, könnyebb fajtájú szakkönyvet kaptak amatőrjeink. A könyv stílusa is világos, ábrái pedig még jobban elősegítik könnyű megértését. (Mayer László.)

Makai István: Villamosság és rádió a gyakorlatban. 1—2. rész. 3., bőv. kiad. Bp. 1952. Szikra ny. 362 old. (Népszava műszaki könyvtára.)

Remek kiállítású, nagyon jól összeállított könyv. Célját az előző igen jól jellemzi. A fényképezés elméleti és gyakorlati vonalán az elmúlt években olyan óriási volt a fejlődés, hogy egy összefoglaló szakkönyv megírása égetően szükségessé vált. A könyv minden egyes fejezete a fényképezés területén legjártasabb szerzőktől való, akik szakszerű elméleti ismeretetések mellett rengeteg gyakorlati adattal látják el mind a már fejlettebb amatőröket, mind pedig a fényképezés legmagasabb fokán működő szakembereket is.

A szerkesztők a könyvet a fényképezés folyamatainak megfelelő sorrendben hat részre osztották. Az első rész a fényvel kapcsolatos fizikai ismereteket, a máso-

dik a geometriai optikát, a fény útját a lencséken, valamint a lencserendszereket magyarázza el, felépítve a fényképezésnél használatos lencsetípusokat is. A harmadik rész a fényérzékeny réteg kémiaiáját, a negyedikk pedig a fotoanyagok gyártását foglalja össze. Gyakorlati ismereteket nyújt az ötödik rész a fényképezőgépek, a felvétel készítése, előhívás és nagyítás területén. Végül a színes fényképezés elveivel, felépítésével és az alkalmazható rengeteg fogással ismerkedünk meg. (M. L.)

Kunfalvi Rezső: A fényképezés kis iskolája. 2. kiad. Bp. 1954, Könyvíp. Kiadó. 79 old.

Mikulin, V.: Korszerű fényképezés. Bp. 1952, Népszava. 153 old., 24 t.

Szegedi Emil: Útmutató a fotoszakkörök munkájához. 2. kiad. Bp. 1954. Művelt Nép. 123 old., 4 t. (Kultúrötthon-vezetők kézikönyvtára 21.) cmwfypógép

Seress János; Petzval József. (1807—1891.) A fényképező optika magyar származású feltalálójának mérnöki, professzori és feltalálói működése. Bp. 1954, Tankönyvkiadó. 61 old., 4 t. (Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára. Műszaki tudománytörténeti kiadványok 3.)

TARTALOM

A POLITIKAI GAZDASÁGTAN TANKÖNYVE (S. M.).....	81
HÓSI HARCOK EMLÉKEI (I. B.).....	82
MÓRICZ ZSIGMOND: Kerek Ferkó (Vargha Kálmán).....	82
TÓTH ÁRPÁD: Válogatott versei (Pók Lajos).....	83
TAKÁTS GYULA: Az emberekhez (Csanádi Ákos).....	83
CSAVCSAVADZE: Az özvegy (V. B.).....	84
PRATOLINI: Szegény szerelmesek krónikája (Illés Jenő).....	84
HOLLÓS KORVIN LAJOS: Harminc esztendő (V. P.).....	85
ERDÉLYI JÓZSEF: Cspikebokor (Halda Aliz).....	85
GEREBLYÉS LÁSZLÓ: Fölfelé (Vámosi Pál).....	86
TERSÁNSZKY J. JENŐ: A vándor (Simándi Béla).....	86
LOUIS ARAGON: A bázei harangok (Barabás Tamás).....	87
ALOIS JIRÁSEK: Régi esch mondák (Lóránd Lajos).....	87
PALOTAI BORIS: Ünnepi vacsora (László Anikó).....	88
TATAY SÁNDOR: A Simeon-ház (Hajdu Ferenc).....	88
KOVAI LŐRINC: A nagy virradat (Kádár Zsuzsa).....	89
BOLDIZSÁR IVÁN: Reggeltől reggelig (Győri György).....	89
VÉSZI ENDRE: Ketten hazafelé (Fülöp Attila).....	89
MÓRA FERENC: Egy apának négy leánya (P. L.).....	90
MÓRA FERENC: Dióbél királyfi (Vidor Pálné).....	90
A HOLNAP ELÉBE (Vihar Béla).....	91
BRÓDY SÁNDOR: Egrl diákok (G. Vészi János).....	91
VAJDA GYÖRGY: Lessing (Gera György).....	92
HERCZEG TIVADAR: A tudomány és a vallás a világ keletkezéséről (B. Gy.).....	92
IRODALOM ÉS FELELŐSSÉG (Szűcs Andor).....	93
Dr. TÓTH BÉLA: A gyermek és az irodalom (Seres József).....	94
POGÁNY Ö. GÁBOR: Magyar festészet a XIX. században (Czobor Ágnes).....	94
TERNAI: A motorkerékpár szerkezete és kezelése (Gogala László).....	95
MOHÁCSY MÁTYÁS: A házikert gyümölcsöse (Hantos László).....	95
A. D. FROLOV: Rádióvevőkészülékek szerkesztése (Mayer László).....	95
BARABÁS—GRÓH: A fényképezés kézikönyve (M. L.).....	96